

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

PROÐURSKAPUR

Nr. 14.

Lýsingaprisur fyri þettireglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardagin 2. apríl 1938.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 142.

12. árg.

**Miseydnast nú Suðurlandið heilt -
hvat verður so at gera?**

**Eru ráð fyri at halda áfram hjá teim,
sum stóðu á gravarbakkanum, áðrenn
skipini lögdu út í ár?**

1937 var sum heild tíkið eitt meðalgott ár. Tað líkasum gav mongum, ið verunliga høvdu mist vónina, starvshug og ídni at halda áfram, at leggja allar árar umborð í vón til 1938.

Og so varð hildið á aftur. Flestu skipini skundaðu sær at koma avstað — í fjor royndist best hjá teim, ið komu nakað tíðliga upp.

Men veðurgudarnir hava verið grummir í huga higartil. Tey skipini, sum vunu fyrst upp, vóru rakt av einum herviligum óveðri — stýrlúts, lynningar, segl og segltru vóru smyðrað og skrædd sum pinnavek. Sum lamskotir og fjadursárir fuglar komu skipini heim aftur av fyrsta túri við ongari veiðu, ongari vinnu til fiskimenninara og teirra familjur og ovurstórum tapi til reidarar og skipaeigarar. Og tað, ið tyngst var: eitt skipið varð verandi eftir á vali við allari mánningini.

Tað var eins og eitt vónloysi legði seg sum ein kold hond yvir allar sprettandi vónir —

og koldi tær út í mannabarmi. Men kortini varð roynt at halda á aftur — strílið gekk hjá mongum at fáa afturgjort skipið og útreitt tað.

Flestu av okkara skipum liggja nú á Suðurlandinum.

Kring um Føroyar lurta fólk í radio og royna á annan hátt at frætla frá, hvussu stendur til har uppi.

Vit hoyra skipini tala sína millum. Men tað er eingin glað og vónrík tala.

»Eingin fiskur! Ringt veður! Her nyttar einki at verða!« Tað er tað javna útvarpið.

Reðuligt! suffa vit, sum heima sita og lurta.

Miseydnast nú Suðurlandið heilt, hvat verður so at gera?

Er ráð fyri at halda áfram hjá teim, sum stóðu á gravarbakkanum, áðrenn skipini lögdu út í vár?

Hetta eru daprir spurningar — men enn eru tó ikki allar vónir úti.

Í Íslandi í dag stendur ájavnt brøðurnar í Noregi, Danmark og Svøríki, har ið arbeidararnir eru komnir longest á leið við teirra krøvum.

Jón Baldvinsson var harður mólstøðumadur av samgongu við kommunistarnar. Hann ræddist fyri, at tað úr hesari samgongu skuldi spyrjast sama úrslitið sum verðin nú suffar undir. Kommunismunnar harðhendi atburður hevur jú reitt upp fyri diktaturunum í Týsklandi, Italia og aðrastaðni.

Tað var ímóti Baldvinssonar vilja, at javnaðarmenn í Íslandi við seinasta val gingu í valbólk við kommunistunum — hann hevði eisini rætt. Úrslitið varð afturgonga fyri arbeidarastattina. Og nú stendur hart stríð millum kommunistar og javnaðarmenn á Íslandi.

Baldvinsson hevði hópin av álitisstovum, og varð hann av partamonnum sínum settur til bankstjóra. Úr smáum korum hevði hann eins og so mangur arbeidarafarari brotið seg til at verða ein kraft, sum heila

landið roknaði við og sá upp til og leitaði sær ráð hjá. Ti mangan, tá ið stóð í botni hjá frægstu monnum Íslands, var hann maður at fáa leyst aftur og gongd á.

Jón Baldvinsson varð av altinginum kosin til tess formann. Henda sess hevði hann til sín deyðsdag.

Veikur hevði hann verið í seinastuni. Men hann unti sær ikki hvíld — og mátti hann tí láta fyri hesum veikleika.

Á nátt 17. mars andaðist hann vegna hjartaslaga.

Ísland hevur mist ein av sínum frægstu monnum. Hin íslenski arbeidarin kennir djúpa sorg og stóran sakin. Men hann kennir tað sum skyldu sína at halda fram í hansara fótafetum til fullur sigur er vunnin.

Stórhvalatvøstíð.

Sakin um stórhvalatvøstprísir fyri komandi summer var til viðgerðar í seinasta tingseti. Tá settu vit javnaðarmenn tað uppskot fram 1) at prísurin skuldi setast til 7 oyr. pr. kg. og 2) at illa stódd fátæk forsyrgjaraleys fólk og teirra líkar skuldi fáa tvøst ókeypis so langt, sum 5000 krónur kundu rokka.

Hesar 5000 kr. skuldi Løgtingið veita — ella við øðrum orðum sagt: tær 50 kr. av hvørjum hvali, sum hvalastøðirnar rinda, skuldu nýtast til hetta endamálið.

Uppskot okkara fall, ja, bæði tvey. Eingin prísur varð ásettur og eingin uttan javnaðarmenn og einir 2 aðrir vildu veita studningin, sum torvæðist fyri at tey illa stóddu kundu fáa nakað ókeypis ella til niðurseltan prís. Soleiðis lá landið, tá ið stórhvalanevndin fyri 8 døgum kom til fundar í Tórshavn.

Í hesu nevnd eru harrarnir Mikkjal Samuelsen í Haldórsvík, landsrættssakforari Mitens, Tórshavn og undirskrivaði. Vit 3 komu so saman at tingast við harrarnar G. Mortensen, keypmann, Tvøroyri og H. J. Joensen fulltrúa, Tórshavn.

Eg hevði bestan hug at halda uppá 7 oyr. kg. soleiðis, sum flokkur okkara var samdur um í heyst; men eg sá, at tað ikki kundi nytta nakað soleiðis, sum landið lá. Eisini hava menn sagt við meg, at tað ikki einans ræður um at fáa drivið prísirnar niður, men at tað líka mikið ella meira ræður um at fólk kunna fáa etandi mat til hampuligan prís. Til tey, ið ongan góðan hava, vildi eg eisini royna

Fimleikarframsýning

verður sunnudagin kl. 3 s. p. í fimleikarhøllini.

Atgongupeningur 1 kr.

Havnar fimleikarfelag.

at fáa tvøst til so bílgan prís sum gjørligt.

Hetta vildu eigarnir av stóðunum ganga við til, ífall, at teir fingi sændir aðrar vegir, teir játtuðu 25 tons til illa stillað fyri 5 oyr. pr. kg. men hildu, at so máttu teir hava rætt til um summaríð at selja til høgur prísir; tí tá verður tvøstíð nýtt sum »boffe« og er næstan líka so gott sum kjøt, hetta helt eg at ikki stórt er at siga til, ífall prísurin aftan á t. d. 1. august verður bílgur. Eigarnir hildu, at 1. september hóskaði betri. Vit eintast so um 15. august. Prísurin verður í summer 12 oyr. inntil 15/8 — og 8 oyr. aftaná ta tíðina. Men so lovaðu eigarnir, at keypararnir skuldu hava rætt at skera av hvørjum hvali, sum kemur á steðina og hvar á hvalinum, ið keyparin ynskir at skera. — Sjálvandi má tó ansast eftir, at sínar ikki verða avskornar. Hvar keypari skal hava rætt til at keypa upp til 50 kg. til hvørt fólk.

Viðvíkjandi prísinum á tvøstí til fóroyskar revar var eisini talað um á fundinum. Eftan mín var eisini at fáa sett hámarksvírði á hetta, men eigarnir av hvalastøðunum bóðu um at hava rætt til sjálvir at tingast við revaeigarnar um prís og annað. Teir lovaðu at stilla seg vælviljandi ímóti teim fóroysku revunum. At menninir halda síni orð, má ein ganga út frá. Vit skuldu soleiðis havt vónir um, at fólk fær gott tvøst, sjálvt um tað ikki verður nær til so bíligt, sum eg kundi ynskt tað. At sáttmálin bert gældir fyri eitt ár í senn hevur tann fyrirmin, at vit nú kunnu siggja hvussu alt lagar seg í ár — og so til næsta ár royna at fáa rettað tað, sum menn klaga yvir, ífall tað torvast, og menn lata meg vita, hvat ið teir eru mest harmir fyvir.

Til Tórshavnar, Tvøroyri og eisini aðrar bygdir, sum ynskja, lovaðu hvalastøðueigararnir at forá tvøst og selja so ofta, sum tilber, men verður prísurin tá nokur oyr. hægri pr. kg.

Menn hava av og á framhildið fyri mær, at tað er sera ólágalt, at hvalir verða upptiknir á náttartíð, tí tá ber illa til hjá fólkum at fara til hvalastøðirnar eftir tvøstíð, men vónandi vilja menn skilja, at tað er ógjørligt fyri Løgtingið at forða monnum

at arbeiða hvørja tíð á samdøgnum, teir finna fyri gott. At grípa inn í tað persónliga fríheit — tað persónliga fríleisið — ber ikki til; men hann, ið er staddur á hvalastøð á náttartíð, hevur fullan rætt at skera tá ið hvalur er.

At fáa prísir longur niður at ári mega vit javnaðarmenn royna, serliga ræður tað um ta seinru tíðina á árinum. Heltur má 50 króna avgiftin til Løgtingið falla hartur. Hetta mega hinir flokkarnir á tingi fáast at fata; tí avgiftin verður árliga árs at valda príshekkun á tvøst og hetta gongur mest út yvir tað minnimenta í samfelagnum. Tingið má kunna fáa sær inntøkur á annan hátt. Hetta krav skulu javnaðarmenn framsela, og vit vóna, at tað vinnur sændir.

J. H. Danbjørg.

Bræv Lenins.

Heimurin allur hevur undrast »processurnar« í Ruslandi. Landsins álitismenn, teir matalstu andmenn og hugsjónarmenn, sum alt liv teirra hava stríðst sum hetjur við deyðanum lúrandi í hvørjum fótafeti, hesir menn verða av Stalin knappliga skuldselgir fyri landasvik og verstu brotsgerðir móti sovjetstatinum, sum teir við lívinum í vága hava verið við til at skapa!

Ber hetta til, spyr allur hin demokratiski heimurin? Hetta er ein gáta.

Tað eru bert tvey svar at geva ella at gita uppá:

Eitt av hvørjum, annaðhvørt er Stalin ein sinnissjúkur demóniskur blóðhundur, sum finnur frægd í at týna allar, ið hava nakað at týða fyri tess tryggari at standa sum hin óvirkiligi einaharrin í tí veldiga ríkinum, ella er alt hitt russiska samfelagið eitt spilt fólkaslag frá hægstum til lægstur teknar landsins, eitt fólkaslag, sum einki land kann líta á ella hava nakað bindandi við at gera.

Til lýsing av hesum er tað vert at minnst á bræv Lenins, ið hann skrivaði á deyðasong síni. Hetta brævið er skírt: Lenins testamenti.

Hann sigur:

Jón Baldvinsson.

Bóndasonurin Jón Baldvinsson, ið gjørdist fyrsti oddamaður javnaðarmanna á Íslandi, er fyri stultum deyður.

Jón Baldvinsson var av øllum monnum merktur sum merkismaður, gávaður og heilskapadur í lyndi sum fáur.

Hann fór ungur á árum at héra til prentara. Hetta starv fekkst hann við til 1918.

Arbeidari sum hann var, kendi hann sum fáur, hvussu ringt teir íslensku arbeidararnir høvdu tað. Tað varð tí hansara livsstarv at bota um kor arbeidaranna, at fáa teir at fylkjast og taka tøk saman. Tað varð skjótt, at hann vann sær tilikið álitið millum sínar starvsfelagar, at teir kjósaðu hann til oddamann og slóðbrótara. Hetta starv hevur hann rokt so væl, við tilikum skynsemi, hegni og fastleika, at arbeidaraflokkurin